

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας

Η Φιλική Εταιρεία ιδρύθηκε το 1814 στην Οδησό. Ιδρυτές αυτής της επαναστατικής οργάνωσης που έπαιξε τόσο σπουδαίο ρόλο στην απελευθέρωση της Ελλάδας έγιναν τρεις σεμνοί, άγνωστοι μέχρι τότε πατριώτες: ο Νικόλαος Σκουφάς, ο Αθανάσιος Τσακάλωφ και ο Εμμανουήλ Ξάνθος¹. Ο μεγαλύτερος σε ηλικία από αυτούς ήταν ο Ε. Ξάνθος, ο οποίος γεννήθηκε το 1772 στην Πάτμο. Τα πρώτα γράμματα τα έμαθε σε τοπικό σχολείο και σε ηλικία 20 ετών αναχώρησε για την Τεργέστη, όπου προσελήφθη για εργασία σ' ένα εμπορικό γραφείο². Είναι πιθανόν ο Ξάνθος να βρισκόταν στην Τεργέστη τη στιγμή της ανακάλυψης της επαναστατικής συνωμοσίας του Ρήγα Βελεστινλή από την αυστριακή αστυνομία. Εν πάση περιπτώσει, οι ιδέες του διακεκριμένου Έλληνα επαναστάτη δημοκράτη και η εθνική πατριωτική του δράση άσκησαν μεγάλη επίδραση στον Ξάνθο. Τα πιστεύω του ήταν το μίσος προς την τουρκική τυραννία και η αγάπη για την ελευθερία.

Το 1810 ο Ξάνθος μετακόμισε στην Οδησό και έγινε γραμματέας του τοπικού εύπορου εμπόρου Βασίλειου Ξένου. Το 1812-1813 πραγματοποίησε ένα μεγάλο ταξίδι για εμπορικές υποθέσεις στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και έφτασε μέχρι την Ήπειρο. Ο Ξάνθος, ευρισκόμενος κατά την επιστροφή του στο νησί Λευκάδα, έγινε μέλος μιας μασονικής στοάς. Τότε, σύμφωνα με τα Απομνημονεύματά του, συνέλαβε την ιδέα

¹ Τα Απομνημονεύματα του Ξάνθου παραμένουν μέχρι σήμερα η μοναδική πηγή διασάφησης της ιστορίας της σύστασης της μυστικής εταιρείας (Ε. Ξάνθου, Απομνημονεύματα περί της Φιλικής Εταιρείας, «Απομνημονεύματα αγωνιστών του 21», Αθήναι, 1956, τ. 9, σ. 139-141). Βλέπε επίσης: Τ. Χ. Κανδηλώρου, Η Φιλική Εταιρεία. 1814-1821, Εν Αθήναις, 1926, σ. 27-28. Α. Ε. Βακαλοπούλου, Συμβολή στην ιστορία και οργάνωση της Φιλικής Εταιρείας, «Ελληνικά», τ. 12, τεύχ. 1 (1952), σ. 65-70. Ε. Γ. Πρωτοψάλτη, Η Φιλική Εταιρεία. Αναμνηστικόν τεύχος επί τη 150 ετηρίδη, Αθήναι, 1964, σ. 25-27. Γενικά, λόγω απουσίας πραγματολογικού υλικού, η σύσταση της Φιλικής Εταιρείας αποτελεί ένα από τα πιο μη αποσαφηνισμένα ζητήματα της ιστορίας της ελληνικής επαναστατικής οργάνωσης.

² Ε. Πρωτοψάλτη, Η Φιλική Εταιρεία, σ. 22.